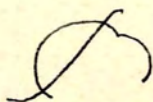

BULETINUL
COMISIUNII
MONUMENTELOR ISTORICE

PUBLICAȚIUNE TRIMESTRIALĂ

1 9 3 1

Așezământul tipografic DATINA ROMÂNEASCĂ + Vălenii-de-Munte

COMISIUNEA MONUMENTELOR ISTORICE

PREȘEDINTE: N. IORGA

Membri: IOAN ANDRIEȘESCU, PETRU ANTONESCU, GEORGE BALȘ, ALEXANDRU LĂPEDATU,
CONST. MOISIL, PR. NIC. POPESCU, MIHAIL SUȚU, ARTUR VERONA.

Secretar-Director: VIRGILIU N. DRĂGHICEANU.

Arhitect-Șef: N. GHIKA-BUDEȘTI.

CUPRINSUL

TEXT:

Pagina

N. IORGA: Miniaturi românești în secolul al XVII-lea	145
" " Piatra de mormânt a lui Sevastos Chimenitul din Trapezunt	154
RADU "VULPE: Resturile de epocă Latène III de la Rădulești-Ialomița	156
VIRGILIU N. DRĂGHICEANU: Săpăturile din Buda, Lapoș și Tisău-Buzău.	159
ARHITECT N. GHIKA-BUDEȘTI: Mănăstirea Cotmeana	177
N. IORGA: Noi obiecte de artă găsite la Ierusalim, în Mănăstirea Sf. Sava și la Muntele Sinai.	181
" " Biserica de la Cocorăști-Grind	188
Cronică	189
Partea oficială	190
Resumat frances	192

ILUSTRĂȚII:

Miniaturi românești în secolul al XVII-lea.

Fig. 1 și 2	145
Fig. 3 și 4	146
Fig. 5, 6, 7 și 8	147
Fig. 9, 10, 11 și 12	148
Fig. 13, 14, 15 și 16	149
Fig. 17, 18, 19 și 20	150
Fig. 21, 22, 23 și 24	151
Fig. 25, 26, 27 și 28	152

Piatra de mormânt a lui Sevastos Chimenitul din Trapezunt.

Piatra de mormânt a lui Sevastos Chimenitul	154
---	-----

Resturile de epocă Latène III de la Rădulești-Ialomița.

Fig. 1. — Regiunea satului Rădulești (Ialomița)	156
Fig. 2. — Vas întreg de la Rădulești	157
Fig. 3. — Profil de vas de la Rădulești	157
Fig. 4. — Ceramică de la Rădulești	158

Săpăturile din Buda, Lapoș și Tisău-Buzău.

Fig. 1. — Buda: Piatră în mijlocul naosului, supt pantocrator	159
Fig. 2. — Biserica din Buda	159
Fig. 3. — Detaliu asupra soclului și apareiajului bisericii din Buda	160
Fig. 4. — Beciurile și chiliile schitului Buda	161
Fig. 5. — Planul bisericii din Buda și al mormintelor găsite	162
Fig. 5 bis. — Fragmente din chenarele vitrourilor bisericii din Buda	163
Fig. 6. — Planul chiliilor schitului Buda	163
Fig. 7. — Piatra de mormânt a lui Vlaicu Clucerul	164
Fig. 8. — Piatra de mormânt a lui Neagoe, fiul lui Vlaicu	164
Fig. 9. — Piatra de mormânt a lui Tudor Logofăt	165
Fig. 10. — Piatra de mormânt a lui Oprea Aga	165
Fig. 11. — Piatra de mormânt a lui Radu Postelnicul	166
Fig. 12. — Piatra de mormânt a lui Radu Ceașnicul	166
Fig. 13. — Mormântul copiilor Doamnei Neaga	167
Fig. 14. — Mormântul fetei Doamnei Neaga	167
Fig. 15. — Piatra de pe mormântul lui Ivan Postelnicul	168
Fig. 16. — Biserica din Lapoș	169

Fig. 17. — Mormântul din biserica Lapoș	169
Fig. 18. — Biserica din Tisău	170
Fig. 19. — Planul bisericilor din Lapoș și Tisău	170
Fig. 20. — Inelul din mormântul lui Vlaicu Clucerul	171
Fig. 21. — Inelul lui Neagoe	171
Fig. 22. — Inel găsit în mormântul lui Tudor Logofăt	171
Fig. 23. — Inelul și copile găsite în mormântul lui Radu Postelnicul	171
Fig. 24. — Cercei, inel, ace de cap, butoni de rochie și granate din horbota Jupănesei Anca	172
Fig. 25. — Floare de fir cu mărgăritare din hainele Jupănesei Anca	172
Fig. 26. — Inel găsit în mormântul 9	172
Fig. 27. — Broșă din mormântul Jupănesei Stanca	172
Fig. 28. — Cercei și inelul Jupănesei Stanca	173
Fig. 29. — Inelul lui Radu paharnicul	173
Fig. 30. — Inelele copiilor Doamnei Neaga	173
Fig. 31. — Broșa fetei Doamnei Neaga	174
Fig. 32. — Aplice din costumul fetei Doamnei Neaga	174
Fig. 33. — Copile și inelul Doamnei Neaga	174
Fig. 34. — Cataramă de cordon găsit în mormântul 12	174
Fig. 35. — Inele aflate în mormântul din Lapoș	175
Fig. 36. — Inelul și cercelul lui Stoian din mormântul de la Tisău	175
Fig. 37. — Cărămizi din biserica de la Buda cu planul bisericii	175
Fig. 38. — Teracotă cu icoana Sfântului Gheorghe din chiliile de la Buda	175
Fig. 39. — Teracotă de sobă de la Buda	175

Mănăstirea Cotmeana.

Fig. 1. — Biserica după restaurarea ei	177
Fig. 2. — Biserica înainte de restaurarea ei	178
Fig. 3. — Planul orizontal al bisericii	179
Fig. 4. — Vedere înainte de restaurare	180

Noi obiecte de artă găsite la Ierusalim, în Mănăstirea Sf. Sava și la Muntele Sinai.

Fig. 1 și 2	181
Fig. 3, 4, 5 și 6	182
Fig. 7 și 8	183
Fig. 9, 10, 11 și 12	184
Fig. 13 și 14	185
Fig. 15	186
Fig. 16 și 17	187

MĂNĂSTIREA COTMEANA

DE N. GHICA-BUDEȘTI, Arhitect.

—o—

Această mănăstire, situată într-o vale singuratecă în mijlocul întinșelor păduri de stejar din județul Argeș, cam la 35 kilometri spre Apus de Pitești, este una din cele mai vechi din țară, fiind întemeiată de Mircea-cel-Bătrân. Biserica, singura din clădirile mănăstirești rămasă încă în ființă, este și astăzi incunjurată cu zidurile de altă dată.

Acestea formează un dreptunghi cam de 40-50 metri lature, cu o poartă de intrare în colțul din spre Nord-Vest.

și de dimensiuni mici: în interior are 4.35 m. lărgime și 12 metri lungimea cea mai mare, de la ușă până în fundul altarului. Bolta este cilindrică fără turlă și o semicalotă sferică de-asupra altarului. Sinurile laterale sânt mai joase și, cu toate că prezintă în exterior aceeași arhitectură ca și corpul bisericii, ele par a fi fost adăugate în urmă.

Într'adevăr, arhitectura exterioară, care fusese văruiată în vremuri mai recente, era mai înainte de cărămidă aparentă mică

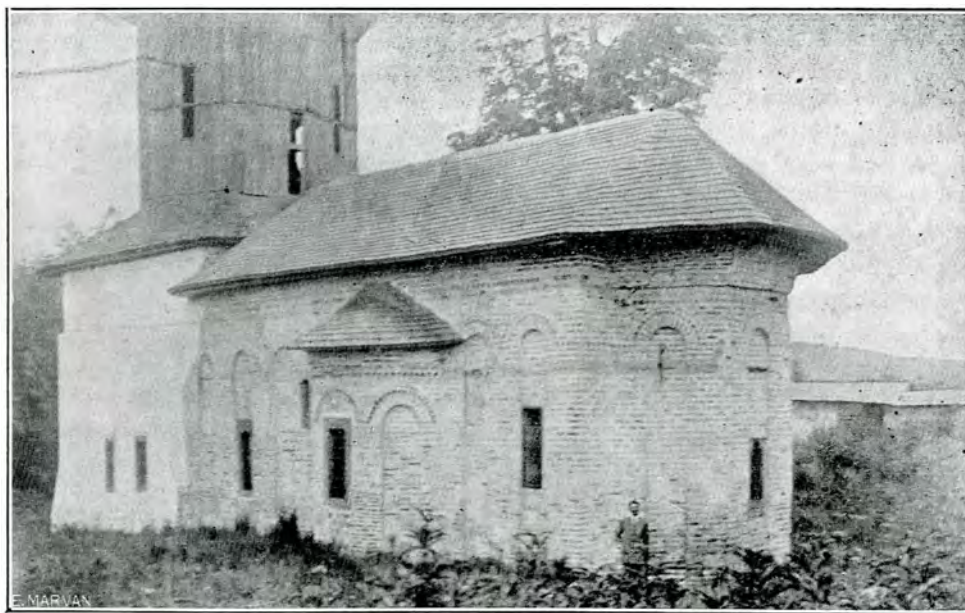

Fig. 1. — Biserica după restaurarea ei.

Pe laturile din spre Nord și din spre Vest și Est se mai văd urme de clădiri vechi și ziduri dărâmate. Din modul cum sânt executate aceste zidării, ele nu par a fi de o mare vechime.

Biserica, așa cum se prezintă astăzi, este compusă din mai multe părți clădite în epoci diferite:

A) Partea cea mai veche este biserica propriu-zisă. Ea este în formă de treflă

de 5 cm. lățime, cu rost larg de mortar după tehnica bizantină. Arcaturile din fațadă, tot din cărămidă mică, sânt incadrate cu frise compuse din discuri de teracotă având de la 9 până la 10 centimetri diametru, de culoare alternativ verde și cafenie. Aceste discuri urmează liniile orizontale ale brăurilor și ale cornișelor, precum și curbele extradosurilor arcaturilor, sau formează figuri în formă de cruce sau de

Bul. Com. Mon. Ist. — 5.

flori pe timpanele dintre arcade. Cornișele sânt compuse din mai multe rânduri de că-

Tot corpul bisericii, ca și altarul, e decorat cu firide înalte și înguste de 76

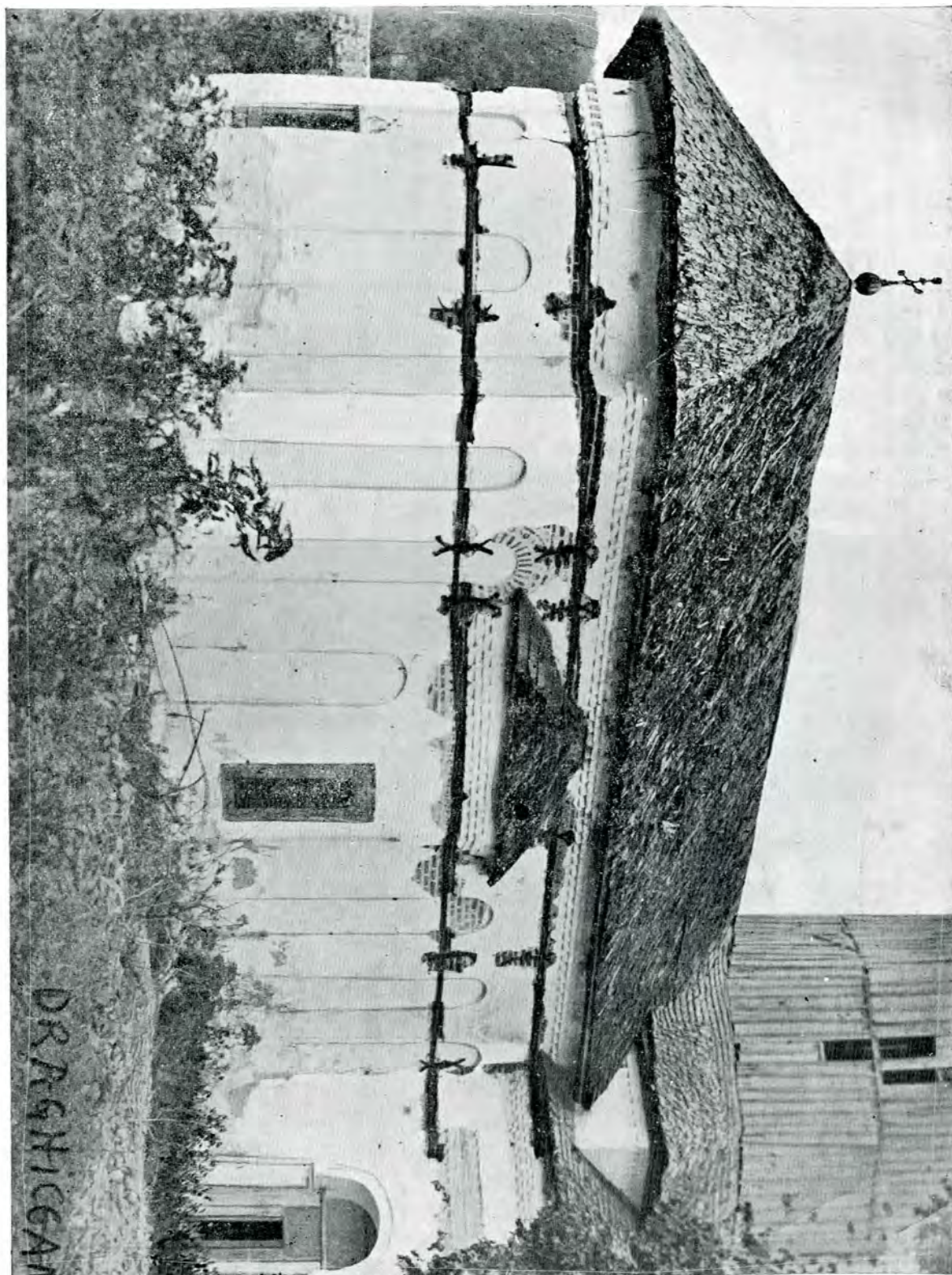

Fig. 2. — Biserica înainte de restaurarea ei.

rămizi așezate în unghi, formând dinți de fierăstrău după tipul bizantin; ele par însă a fi fost refăcute la o epocă mai apropiată.

până la 78 centimetri; în dreptul sânelor laterale, care, cum am arătat, sânt mai joase, aceste firide sânt și ele mai scurte; de a-

semenea cornișa și acoperișul sânurilor, care este separat de al corpului bisericii.

Se vede clar că decorațiunea de cărămidă, cu discurile care o însoțesc, se prelungește pe pereții laterali sub acoperișul sânurilor, ceea ce probează că aceste sânurii au fost adăugite la o dată posterioară. Se mai poate constata, de altfel, în exterior că zidăria sânurilor nu are legătură cu aceea a pereților bisericii.

Aceste elemente decorative de arhitectură arătate mai sus nu le întâlnim la monumentele din țară. Ca să li găsim originea trebuie să căutăm în peninsula balcanică: în Bulgaria, la Târnova și în Mesembria, apoi în Grecia (Epir) și în Serbia bizantină, pe Valea Vardarului¹.

Din alăturata fotografie se poate vedea starea bisericii înainte de începerea reparațiilor din anii 1922-24. Biserica este văruiată, astfel că arhitectura ei era ascunsă. Puțin înainte de războiu, și fără știrea Comisiunii Monumentelor Istorice, i se făcuseră niște legături de fier transversale și periferice, așezate în mod barbar și fără nicio pricepere, astfel că, nu numai că nu au adus niciun folos clădirii, dar au stricat mult, atât în exterior, sfărâmând arcadele, discurile, brăurile și cornișele, cât și pictura în interior.

În fațada din spre Sud, acolo unde naosul se leagă cu pronaosul adăugat în urmă, se pot vedea urmele unei arcade mai mari și mai largi decât cele actuale și decorată în același gen. Acest indiciu ar putea dovedi că biserica primitivă avea un pridvor cu arcade în locul unde azi se află pronaosul. Această dispoziție prezintă oareșicare asemănare cu biserica din Târnova.

B) Pronaosul bisericii a fost adăugat în

timpul lui Constantin Brâncoveanu în locul unui alt pronaos sau pridvor, a cărui urmă s'a găsit pe fațada din spre Sud, dar

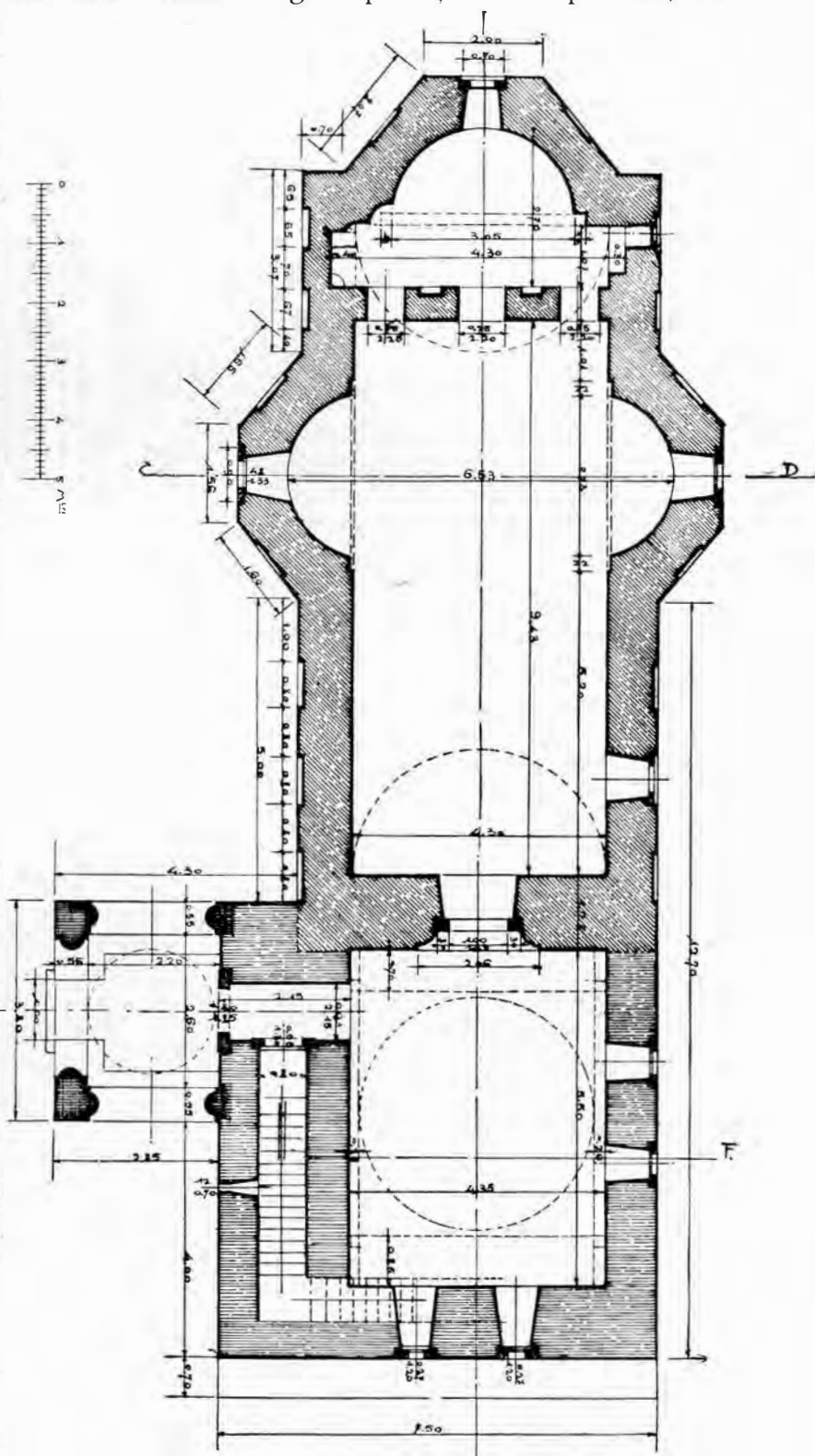

Fig. 3. — Planul orizontal al bisericii.

a cărui formă nu ni este cunoscută.

Pronaosul este pătrat în plan și acoperit cu o calotă sferică, răzimată pe patru ar-

¹ V. Gabriel Millet, *L'Art Ancien Serbe, l'École Grecque și Bul. Com. Mon. Ist., anul V* (Mesembria).

curi alipite de părăți. În exterior acest corp al clădirii este tencuit și vărut; el se ridică mai sus decât naosul și era probabil și mai înalt, întru cât în partea din spre Nord, lângă ușa de la intrare, există și astăzi scara în grosimea zidului care duce la clopote. Atât masivitatea zidurilor, cât și construcția pe patru arcuri alipite de părăți sânt dovezi că odată clopotnița era de zid. Este de observat că ușa care conduce la scara clopotelor este foarte joasă și abia permite intrarea, ceia ce ar

Fig. 4. — Vedere înainte de restaurare.

dovedi că nivelul primitiv al bisericii trebuie să fi fost cândva simțitor mai jos.

Astăzi clopotnița ce se ridică de-asupra pronaosului este de lemn și are o înfățișare care nu se armonizează cu arhitectura bisericii; ea este de sigur reconstruită la o dată recentă.

C) *Pridvorul* se află spre partea de spre Nord a pronaosului; el se compune dintr'un corp pătrat răzimat pe arcade și acoperit cu o calotă sferică. Este clădit la sfârșitul

veacului al XVIII-lea de către Vodă-Ipsilanti. Arhitectura lui se inspiră încă de tradiția noastră veche în ceia ce privește construcția și decorația exterioară, în care se văd brăurile și cornișele în formă de dinți; arcadele se razimă pe coloane angajate în picioare de zidărie. Atât arcurile neregulate, cât și coloanele cu profilele lor fără caracter, ni arată că arhitectura noastră veche este aici la sfârșitul ei.

Atât calitatea zidăriei, executată cu cărămidă slabă, cât și tencuielile, lucrate fără artă, ni dovedesc același lucru. La aceeași epocă trebuiesc, cred, atribuite chenarele de piatră ale ferestrelor bisericii.

Diferitele părți care compun biserica actuală au fost prin urmare executate sau modificate la epoci foarte îndepărtate unele de altele.

Lucrările de reparațiuni care s'au executat în urmă au constatat din următoarele:

1. Subzidirea temeliiilor acolo unde se constatau crăpături, adică: la altar, la sânnuri, la pronaos și la pridvor în cele douăsprezece puncte arătate în plan.

2. Restabilirea arhitecturii vechi a naosului prin detașarea și curățirea văruielilor, restabilirea și refacerea zidăriei și a decorațiunii exterioare acolo unde era stricată.

3. Refacerea acoperișurilor de șindrilă la naos și la pridvor; acoperișul pronaosului s'a păstrat așa cum era, întâiu fiindcă este în stare relativ bună și, al doilea, fiindcă refacerea ar fi cerut transformarea lui în mod mai potrivit cu arhitectura bisericii,

ceia ce ar fi fost o problemă fără soluțiune precisă, întru cât niciun document nu ni arată forma primitivă a clopotniței.

4. Repararea tencuielilor la pronaos și refacerea zidăriei aradelor și a tencuielilor de la pridvor, care erau în stare foarte rea și amenințau a se surpa.

5. Refacerea zidurilor împrejmuitoare în părțile stricate, aducerea lor la aceeași înălțime și învelirea lor cu șindrilă spre a le feri de stricăciuni.